OPINIE

Culturele identiteit

ORANJESTAD — In de jaren '80 van de vorige eeuw gaven mijn collega en ik colleges over oorlogvoering aan bestuurskundige studenten van de Universiteit van Amsterdam. De studenten bestudeerden ook die vorm van macht. En waar is macht zichtbaarder dan in de oorlog? Het wordt constant en onverschrokken weergegeven in verheffende kunstwerken die de oorlog wellevend weergeven. Een boek met kunstwerken gebruikten we als illustratie.

door
Renée van Aller
en **John de Vries**

Links het schilderij van Géricault, rechts 'The Syrian Revolution Commanding a Charge'.

Als je aan de goede kant vecht, dan ben je een held. Vecht je aan de verkeerde kant, dan ben je een schurk. Die rangorde wisselt nog wel eens en dan is het leven onzeker. In het NRC Handelsblad gaf Sandra Smets op 1 augustus 2014 een toelichting op een verrassend nieuwe aanpak van het koloniale verleden. Die baanbrekende benadering leidde tot een aannemelijke herdefinitie van de koloniale kronieken. Bedoeld wordt een bekend portret van de romantische Franse schilder Théodore Géricault (1791-1824), de Officier van de Chasseurs de la Garde. Hij heette Alexandre Dieudonné. Géricault was een van de contemporaine kunstenaars die oorlogvoeren aangrijpend kon weergeven. Hun kunstwerken waren de selfies van twee eeuwen geleden. Zo werden de heersers in hun macht bestendigd. De staatsmacht bediende zich altijd van eigentijdse en glorieuze reclamemethodes om de juistheid van het eigen handelen te onderstrepen. Het krijgshaftige schilderij werd tentoongesteld in de Parijse Salon van 1812. De officier is met veel gevoel voor de vluchtigheid van het bestaan geportretteerd. Hij heeft als ervaringsdeskundige de dood al meerdere keren in de ogen gezien.

Hoe beïnvloedt de gekoloniseerde de kolonist?
Een Syrische zakenman vestigde zich recent in Engeland en wenste de Britse identiteit te integreren. Hij kocht een volledig ingericht Brits landgoed in Wales, zegt Smet. Tot de inrichting behoorde ook een kunstcollectie met Géricaults schilderij van de officier "die twee eeuwen eerder een triomfantelijke overwinning bij een veldtocht tegen de Arabieren schilderde. Geen wonder dat de Syriër zich niet thuis voelde. Maar hij zou revanche nemen..." Hij liet een nieuwe Géricault schilderen: The Syrian Revolution Commanding a Charge (2010). Op deze nieuwe 'Géricault', zit de Syrische Sultan Pasha Al-Atrash (1891-1982) op het paard en worden de Fransen afgeslacht. De Sultan was de leider van de Syrische opstand tegen de Fransen in 1925–1927. "De zakenman liet dit werk schilderen om het koloniale verleden opnieuw en beter te definiëren. Zo kon hij een plek opeisen in de Britse cultuur en zijn identiteit bepalen." Een tentoonstelling over culturele identiteit in Antwerpen (M HKA) verbeeldt dat proces. Het geluidswerk van Lawrence Abu Hamdan helpt om de precisie van het spreken en van het zwijgen, opnieuw te waarderen. Hij eigent zich een traditionele manier van verhalen vertellen op muziek toe, waarin Sultan Pasha Al-Atrash vaak voorkomt. Anglofilie is de ongewone reden voor zijn paradoxale gebruik van antikoloniale beelden die zijn doordrongen met de esthetiek van de kolonisator. Zo wordt koloniaal geweld vertegenwoordigd, gevierd, belichaamd en toegeëigend, stelt de betreffende website.

Selectief geheugenverlies
Opmerkelijk is dat de Nederlandse synoniemenwebsite nauwelijks synoniemen kent van kolonie, kolonisator en zo meer. Dat is de opmerkelijke, maar kennelijk politiek aanvaardbare oplossing van het koloniale verleden door het moederland. Onze foute, wrange en pijnlijke daden ontkennen is makkelijker dan ze toe te geven. Als er soms een beetje wordt toegegeven, gaat dat opmerkelijk ongedwongen. Daardoor lijken de gevolgen van onderdrukking en uitbuiting van een wingewest minder ernstig, hopen de opvolgers van de toenmalige exploitanten wellicht. Een gemeenschappelijke vijand leidt gegarandeerd tot eenheid en broederschap. Heeft de eenheid in het Koninkrijk zichzelf als gemeenschappelijke vijand nodig? Voor de authentieke pionier ligt hier een bevrijdende missie. Het overwinnen van de demonen in onszelf door onderlinge solidariteit en het vernietigen van de onzichtbare ketenen die ons gevangen houden in een steeds onbehaaglijker verleden zonder toekomst. Daarbij moet zigzaggen, gekochte loyaliteit en buitensporige persoonsverheerlijking van politici worden vermeden. Blufpoker is toegestaan als het nut ervan evident is, zoals minister Timmermans verklaring over El Pollo. Zelden werd zoveel omvangrijke onwaarachtigheid opgemerkt, die zó oprecht werd gepresenteerd. Kan zo een Koninkrijk in stand blijven met een hoopvolle en haalbare toekomst? Mark Twain zei het zeer suggestief: "Het geheim achter een voorsprong krijgen is beginnen." Maar dan wel degelijk en betrouwbaar.

Renée van Aller en John de Vries schrijven regelmatig voor Amigoe. Vanuit hun juridische, bestuursrechtelijke, wetgevende en financieel economische kennis en ervaring toetsen ze de theorie in de praktijk. Renée werkte als jurist lange tijd voor de Universiteit van Aruba en de Arubaanse overheid. John J.P. de Vries was jarenlang werkzaam als jurist bij de overheid. Zij presenteren een analytisch, vakbekwaam en onderbouwd oordeel op actualiteiten.